

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lipca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **S. M.**,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 7 lipca 2026 r.,
zażalenia obrońcy na zarządzenie Przewodniczącego IV Wydziału Karnego
Odwoławczego Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 6 lutego 2026
r., IV WKK 2/26, IV Ka 676/25, o odmowie przyjęcia kasacji,
na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.,

p o s t a n o w i ł

**uchylić zaskarżone zarządzenie i sprawę przekazać do dalszego
prowadzenia Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z dnia 25 listopada 2025 r., IV Ka 676/25, utrzymał w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Tomaszowie Mazowieckim z dnia 7 sierpnia 2025 r., II K 579/24, którym umorzono postępowanie przeciwko S. M. o czyn z art. 157 § 2 k.k. i zastosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia go w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Obrońca z wyboru wniósł kasację od tego wyroku, podnosząc zarzuty rażącego naruszenia prawa materialnego i procesowego, które nie wskazywały na uchybienia z art. 439 § 1 k.p.k.

Zarządzeniem Przewodniczącego IV Wydziału Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 6 lutego 2026 r., IV WKK 2/26, IV Ka 676/25, odmówiono przyjęcia kasacji. W zarządzeniu wskazano, że zgodnie z art. 519 k.p.k. kasacja, na zasadzie wyjątku, przysługuje stronom także od prawomocnego postanowienia o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego. Przewodniczący wskazał ponadto na przepisy wprowadzające ograniczenia do wniesienia kasacji przez strony z uwagi na treść rozstrzygnięcia (art. 523 § 2 i 3 k.p.k.). Zaznaczył jednak, iż ograniczenia te nie będą miały zastosowania w wypadku wskazanego postanowienia, gdyż odnoszą się one do „oskarżonego”, a w postępowaniu sądowym osoba, której dotyczy wnioszek prokuratora o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego, nie ma statusu „oskarżonego” (arg. ex art. 380 k.p.k.). Zdaniem Przewodniczącego widoczne są rozbieżności w ustawie w dostępie do kasacji przez stronę w postępowaniu sądowym wszczętym wniesieniem aktu oskarżenia w przypadku stwierdzenia okoliczności wyłączających winę z powodu niepoczytalności oskarżonego po otwarciu przewodu sądowego. W takim układzie procesowym o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a k.k. sąd orzeka wyrokiem (art. 414 § 1 k.p.k.). Wówczas działa ograniczenie wskazane w art. 523 § 2 k.p.k. i literalna wykładnia tego przepisu prowadzi do stwierdzenia, że oskarżonemu nie przysługuje kasacja od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego utrzymującego w mocy orzeczenie o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a k.k. Orzeczenia o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego (wyrokiem – co miało miejsce w niniejszej sprawie) nie sposób traktować jako skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Przewodniczący podkreślił bowiem, że zgodnie z treścią art. 523 § 2 k.p.k. kasację na korzyść oskarżonego można wnieść jedynie w razie skazania za przestępstwo na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, a w sytuacji skazania na inną karę niż kara bezwzględne pozbawienia wolności, dla możliwości wniesienia kasacji przez stronę, konieczne jest podniesienie zarzutu opartego na jednej z przesłanek wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. (art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k.). Zatem kasacja strony

wniesiona wbrew ograniczeniom z art. 523 § 2 k.p.k., w której nie podniesiono uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 k.p.k., jest niedopuszczalna.

Zażalenie na to zarządzenie wniosła obrońca, zaskarżając je w całości i zarzucając *„naruszenie prawa procesowego – art. 519 k.p.k., poprzez nieuzasadnione przyjęcie, iż w wypadku prawomocnego umorzenia wyrokiem postępowania karnego i zastosowania środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zamkniętym szpitalu psychiatrycznym, prawo do wniesienia kasacji nie przysługuje”* oraz wnosząc o uchylenie zaskarżonego zarządzenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie okazało się zasadne, dlatego też Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone zarządzenie i przekazał sprawę do dalszego prowadzenia w Sądzie Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim.

W zaskarżonym zarządzeniu Przewodniczący Wydziału zajął błędne stanowisko, że niedopuszczalna jest kasacja od wyroku sądu odwoławczego utrzymującego w mocy wyrok, którym umorzono postępowanie i zastosowano środek zabezpieczający. Literalnie, zgodnie z art. 519 k.p.k., kasacja przysługuje wyłącznie od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie oraz od prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a k.k., zaś – zgodnie z art. 523 § 2 i 4 k.p.k. – kasację na korzyść (tak jak w tej sprawie) można wnieść jedynie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, przy czym ograniczenie to nie obowiązuje w przypadku kasacji wniesionej z powodu uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k.

Wykładnia tych przepisów prowadzi jednak do wniosku o dopuszczalności kasacji nie tylko od postanowienia o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego, lecz także od takiego rozstrzygnięcia, gdy miało ono formę wyroku, pomimo braku jednoznacznej regulacji w tym przedmiocie. Powyższy pogląd znajduje oparcie w literaturze i w orzecznictwie. W postanowieniu z dnia 24 marca 2021 r., I KK 102/19, Sąd Najwyższy podkreślił, że w przypadku

wyroku umarzającego postępowanie i zastosowania środka zabezpieczającego nie mogą obowiązywać ograniczenia z art. 523 § 2 i 3 k.p.k., ponieważ odnoszą się one do „oskarżonego”. Tymczasem osoba, wobec której wniesiono akt oskarżenia, rzeczywiście nabywa taki status, jednak traci go z chwilą umorzenia postępowania i stwierdzenia popełnienia czynu zabronionego w warunkach zniesionej poczytalności, czego konsekwencją jest zastosowanie środka zabezpieczającego. Skoro w sprawie przestaje występować „oskarżony”, to do jego kasacji nie mogą odnosić się ograniczenia skierowane literalnie do takiego podmiotu.

W tym samym orzeczeniu Sąd Najwyższy zaznaczył, że dopuszczalność kasacji od wyroku umarzającego postępowanie i zastosowania środka zabezpieczającego wynika również z nakazu poszanowania zasady równości wobec prawa i traktowania osób znajdujących się w tej samej sytuacji w sposób podobny. Naruszeniem tej zasady byłoby różnicowanie prawa do wniesienia kasacji od orzeczenia o zastosowaniu środka zabezpieczającego w zależności od tego czy sąd orzekał postanowieniem, czy wyrokiem. Skoro kasacja taka jest dopuszczalna od orzeczenia wydanego w formie postanowienia, to uznanie, że ten nadzwyczajny środek zaskarżenia nie przysługuje wyłącznie z powodu orzeczenia o umorzeniu postępowania karnego i zastosowaniu środka zabezpieczającego w wyroku, a więc zróżnicowanego tylko co do formy orzeczenia, a nie istoty i charakteru dolegliwości, byłoby nieproporcjonalne i sprzeczne z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Sąd Najwyższy trafnie zwrócił uwagę także na to, że skierowanie do sądu aktu oskarżenia zamiast wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego wynika najczęściej nie z winy strony procesowej, ale organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze i czynności podejmowanych na tym etapie postępowania.

Pogląd o dopuszczalności kasacji od opisywanego wyroku znajduje także oparcie w literaturze przedmiotu. Zdaniem D. Świeckiego należy dopuścić możliwość wniesienia kasacji przez stronę, na korzyść, od wyroku umarzającego postępowanie i zastosowania środka zabezpieczającego, za czym przemawia argumentacja *a fortiori* z art. 519 k.p.k. (D. Świecki, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el 2026, t. 12 do art. 519). Wprost na dopuszczalność takiej kasacji wskazuje J. Matras, który

akcentuje, że formuła wyroku umarzającego postępowanie i stosującego środek zabezpieczający jest wynikiem stwierdzenia niepoczytalności już po otwarciu przewodu sądowego (art. 414 § 1 k.p.k.), a zatem najczęściej wynika z uchybień na etapie postępowania przygotowawczego, które gdyby nie nastąpiły, orzeczenie miałoby formę postanowienia (J. Matras, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, LEX/el 2023, t. 2 do art. 519).

Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni aprobuje przytoczone poglądy i argumenty, stając na stanowisku, że kasacja strony, na korzyść, od wyroku, którym umarzano postępowanie karne i zastosowano środek zabezpieczający pobytu w zakładzie psychiatrycznym, jest dopuszczalna. Dlatego też miała rację skarżąca podając w zażaleniu, że niezasadne było uznanie, iż prawo do wniesienia kasacji w tej sprawie nie przysługuje, gdyż rozstrzygnięcie w obu instancjach zapadło w formie wyroku a nie postanowienia. Powyższe determinowało konieczność uchylenia zaskarżonego zarządzenia i przekazania sprawy do dalszego prowadzenia Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[J.J.]

[a.ł.]